

1 34
78(07)

Рівненський державний гуманітарний університет
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

О. О. Гумінська

ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПЕРШОМУ КЛАСІ

Рівне-2001

74.266.7

Г 946

78(07)

Автор: Гумінська Оксана Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент Рівненського державного гуманітарного університету.

Гумінська О. О.

Г946 Особливості музичного виховання в першому класі: Методичний посібник. — Рівне: РДГУ- РОІППО, 2001. - 56 с.
ISBN 5-7763-1602-2

У посібнику висвітлено питання музичного виховання дітей шестирічного віку, подається методичний та практичний матеріал до уроків музики в першому класі середньої загальноосвітньої школи, зразки наукової документації.

Посібник призначається для вчителів музики, студентів музично-педагогічних факультетів педагогічних вузів, стане в нагоді і вчителям початкових класів, вихователям та музичним працівникам дитячих садків.

Рецензенти: Коваль Г. П., доктор педагогічних наук, професор, академік МПА,

Крижанівська Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент,
Гемберг С. Л., вчитель-методист з музики ЗОШ №1,
Ткаченко Л. О., методист з музики РОІППО.

Відповідальний за випуск: Демченко В. В., ректор РОІППО.

Затверджено і рекомендовано до друку видавничою радою Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол №20 від 17 січня 2001 року.)

ISBN 5-7763-1602-2

© О. О. Гумінська

Передмова

«Особливості музичного виховання в першому класі» є першим посібником методичних рекомендацій за експериментальною програмою для середньої загальноосвітньої школи «Музика» для 1-8 класів, виданої під грифом Міністерства освіти України (Київ, 1997).

Метою даного посібника є з'ясування методики навчання учнів першого класу (шестирічки), особливостей побудови навчально-виховного процесу з музики за вказаною програмою.

Головне в програмі - *формування музичної культури школярів як невід'ємної частини їх духовної культури*. Ця мета конкретизується в таких завданнях: формування емоційно-ціннісних орієнтацій в галузі музичного мистецтва (емоційний відгук на музику, інтерес до музичної діяльності, потреба слухати та виконувати музику, розвивати смак, ідеал, настанову), формування осмисленого ставлення до музичного мистецтва (знання, розуміння природи даного мистецтва, вміння аналізувати її окремі елементи, явища, синтезувати поняття і вміти їх використовувати у діяльності, житті, самостійність мислення), формування діяльнісно-практичного ставлення до музики (розвиток музично-естетичних вмінь та навичок - слухання музики, вокально-хорового, музично-ритмічного, танцювального виконання музики, гри на елементарних музичних інструментах, творчості).

Завдання музичного виховання зумовили вибір навчального матеріалу: музики для слухання і виконання, музично-ритмічних вправ, танців, ігор, вправ для музикування на елементарних музичних інструментах, творів суміжних мистецтв, обсяг музично-естетичних понять. Єдність програми та навчального матеріалу досягається завдяки тематичному принципу її побудови. Основні навчальні одиниці - теми кожного класу, теми кожної чверті, які є відображенням різних зв'язків музично-естетичного буття людини, об'єднуються навколо провідної теми «Музика і життя».

Темою навчального року - «МУЗИКА НАВКОЛО НАС» - передбачено ввести дітей у світ музичного мистецтва через призму дитини-дослідника, яка вивчає оточуючий світ і шукає в ньому місце своїм музичним вподобанням, захопленням, здібностям.

Тема I чверті «Звуки навколо нас» має привернути увагу дітей до різноманітних звуків в оточуючому житті та навчити слухати їх в музиці, відтворювати наслідуванням - речитативом, рухами, співом, музикуванням.

Тема II чверті «В королівстві ритму та висоти» ознайомить учнів з основними елементами музичної мови.

Тема III чверті «Три типи музики - пісня, танець, марш» веде дітей у світ найпоширеніших музичних жанрів (типів), які звучать навколо нас.

Тема IV чверті «Пісня, танець, марш зустрічаються разом» - ознайомить учнів з варіантами взаємопроникнення основних музичних жанрів.

Музичне виховання є невід'ємною складовою національного виховання, яке ґрунтується на вивченні на уроках музики культурно-історичного досвіду рідного народу, насичення уроків музики кращими зразками українського фольклору, що наближує учнів до сформованих протягом віків уявлень про сутність людини, про красу і гармонію навколишнього світу, бо фольклор - це опоетизована історія, побут, звичаї, культура відносин, цінностей, смаків рідного народу. Вже в першому класі учні охоплені народно-музичною творчістю (вокально-хоровим, танцювальним народним виконавством, відтворенням народних звичаїв), вони вивчають різні за жанром та змістом народні пісні: дитячий музичний фольклор, календарно-обрядові, жартівливі, пісні патріотичного змісту. З народною пісенно-танцювальною творчістю пов'язане ознайомлення з музичним інструментарієм: сопілкою, свистунами, бубном, які учні взнають під час музикування на перших уроках музики, в процесі її слухання вони вчать розпізнавати тембри таких народних інструментів, як бандура, цимбали, скрипка. Ознайомлення з творчістю українських композиторів починається з першого класу. Спочатку це «дитячі» твори та обробки народних пісень українських композиторів-класиків.

У програмі передбачені зв'язки уроку музики з іншими шкільними предметами, з іншими видами мистецтва: розкриття теми першої чверті «Звуки навколо нас», вивчення творів, що змальовують красу рідної природи і землі. Протягом навчального року вивчається також народний календар, який знайшов своє відображення у використанні календарно-обрядових пісень: колядок, щедрівок, веснянок. На уроках музики в першому класі йде удосконалення мови дітей, збагачення їх словникового запасу через виразне читання текстів до пісень, читання в ритмі мен, лічилок, забавлянок, прислів'їв, приказок, віршів з «Букваря». Також учням пропонується «малювати музику». Є доцільним вивчення пісень, які поєднуються з танцем, літературною імпровізацією, сценічною інтерпретацією вокального твору. Внутрішні зв'язки між різними видами мистецтва сприймаються через емоційний стрій та засоби виразності - інтонацію, ритм, лад, колір, темп тощо.

При розробці програми та методики музичного виховання шестирічок ми використали досвід українських композиторів-педагогів М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Степового (використання народної пісні як основи музичного виховання), К. Стеценка, Б. Тричкова (використання сходинок-драбинки для формування звуковисотного чуття), К. Орфа, О. Трофимчука (використання вправ для музикування), З. Кодая (використання відносної сольмізації з загальноприйнятими абсолютними назвами звуків), О. Лобова (музичні терміни у віршованій формі), П. Вейс (склади для позначення ритмічних одиниць), Д. Кабалевського (бесіди про музику, тематизм третьої та четвертої чвертей).

Завдання першого класу

Музичне виховання має бути вихованням людини. Для виховання шестирічної людини, рухливої та вразливої, мрійливої та допитливої, яка самозречено грається, але вже може самостійно мислити і трудитись, дуже добрий засіб - музика, мистецтво безпосередньо емоційне, яке вимагає разом з тим зосередженості та настирливої праці. Варто розпочинати виховання засобами музики всебічно розвинутих щасливих людей, а часткові завдання вирішувати паралельно.

Саме тому на перше місце варто поставити **ВИХОВНІ ЗАВДАННЯ**, суть яких полягає у наступному: розвинути в кожній дитині зацікавленість, сприйнятливості, творчу активність, вміння дисципліновано брати участь в музикуванні всього колективу; допомагати дітям звільнитись від скованості, напруженості; допомогти знайти віру в себе, сміливість в індивідуальному музикуванні.

Музичну підготовку не слід зводити лише до вивчення нот та сольфеджування. Дітей потрібно вчити перш за все слухати і виконувати музичні твори, проникати в їх образи, порівнювати їх між собою, співпереживати з ними, виражати свої думки та повсякденним життям, зв'язок дитячої музики (дитячих пісенок, п'єсок) з «великою» музикою дорослих. Вироблення *початкових* навичок читання нот - завдання також важливе і посилене в першому класі. Але слід пам'ятати, що вивчення нот потрібно базувати на розвитку слуху, а музичний слух варто тренувати на простих формах музикування.

Отже, в першому класі слід вирішувати і **НАВЧАЛЬНО-РОЗВИВАЮЧІ ЗАВДАННЯ**, які конкретніше формулюються так.

Учні першого класу мають ЗНАТИ:

- *ключові поняття:* композитор, виконавець, слухач, їх роль в музичному мистецтві, звуки в природі, шумові та музичні звуки, настрої, характер музики, три типи музики - пісня, танець, марш, їх життєві різновидності;
- *жанрово-стилістичні поняття:* музичні жанри, пісня, танець, марш, послівка, куплет, вступ;
- *поняття музичної мови:* метр, тривалості (четвертна, восьма, половинна) та висота звуків, ритм, ноти, темп, тембр, пауза (четвертна) та вміння пояснити ці поняття словами.

Учні першого класу мають ВМІТИ:

- *всприйманні музики:* виявляти різні немусичні звуки, виявляти музичні звуки - високі та низькі, довгі та короткі, визначати музичні жанри: пісня, танець, марш, їх життєві різновиди; визначати настрої, характер музики;

- *В сліві:* правильно стояти, сидіти під час співу, розуміти диригентські жести (увага, вступ, закінчення співу), правильно утворювати звук: тихий, непомітний, короткий вдих, затримуване дихання, тверда атака звука, точно інтонувати звуки, вміти співати за драбинкою (ручними знаками);
- *В рухах під музику:* відтворювати у рухах метр (пульс), ритм, фрази, сильні та слабкі долі, напрямок руху мелодії, ступені ладу на драбинці, танцювальні, ігрові композиції;
- *В виконавстві на елементарних дитячих музичних інструментах:* відтворення метра, ритму виконуваних творів, елементарного інструментального супроводу до пісень, танців, маршів, ігор;
- *В творчості:* імпровізування ритмічних питань та відповідей, ритмізація слів, віршів, примовок, вміння закінчити ритмічну, мелодичну вправу.

Розвиток ритмічного чуття

Найпершим завданням з розвитку ритмічного чуття є вироблення відчуття рівномірної пульсації. Вже на другому уроці першої чверті учитель ознайомлює дітей з поняттям пульсу та долей в музиці. Це відбувається в процесі практичної музичної діяльності: учні слухають пульс музики (йде порівняння з пульсом серця), відтворюють кроками, плесканням, вивчають «Пісеньку долей».

Наступним етапом ритмічного виховання є відтворення в різноманітних рухах (крокування, оплески, стук, підстрибування, гра на іграшкових ударних інструментах) рівномірної пульсації та різних за тривалістю складів у словах (імена на першому уроці I чв.), словосполученнях (3-4 уроки I чв.). Можна організувати ігри на відгадування імен, назв рослин, тварин, міст, словосполучень (пізніше - «Відгадай пісню!»)

Попрацювавши над ритмом окремих слів та словосполучень, переходимо до віршів, забавлянок, лічилок, ігор. Пізніше учні стануть проплескувати звуки ритмічних та музичних вправ, поспівок, пісень, навіть творів для слухання.

Вірним підходом у ритмічному вихованні слід вважати такий, за якого учні рахують кожну тривалість, а такий, коли вони здатні охопити увагою ритмічну фразу в цілому - як виразну структуру (наприклад, ритмічні фрази у вправі «Ідемо до школи» - 1 урок II чв.). Пізніше учні осмислюють внутрішню структуру шляхом порівняння різних ритмічних фраз, починаючи з найпростіших і поступово засвоюючи нові, більш складні (двобольні, тридольні, з паузами, з новими тривалостями...).

Для осмислення ритмічних закономірностей різних фраз можна використати такі прийоми.

6

1. Співаємо (читаємо в ритмі) дві фрази одна за одною, потім мовчки проплескуємо ритм.

2. Співаємо (читаємо в ритмі) дві фрази, використовуючи назви складів (ТУК - ті-кі, або ТА - ті-ті, або ДОН - ді-лі).

3. Виконання фраз з наочним зображенням тривалостей: предмети великих розмірів - четверті, малих - восьмі. Спочатку це можуть бути краплинки («Дощик», I чверть), листочки з клена до пісень про осінь тощо. Пізніше спрощені нотні знаки:

4. Розкладування ритмічного малюнку за допомогою карточок долей однакових розмірів. На кожній картці - четвертна або дві восьмі, що дорівнюють одній долі.

На цьому етапі можна і не вживати теоретичні назви «четвертна» та «восьма». З одного боку, нам необхідні назви, які легко виконуються в процесі співу, декламування і підвищують точність виконання, з другого боку, зміст поняття «четверть» (четверта частина) краще пояснювати у співвіднесенні з цілою нотою, яка зустрінеться в кінці першого класу.

Саме в кінці першого класу учні взнають назви основних нотних тривалостей, але для виконання ритмічних фігур краще використовувати назви складів і надалі.

Кращими складами можна вважати ДОН - ді-лі і т.ін., тому що вони є більш «співучими» (на думку М. Андрєєвої та П. Вейса). Представляємо склади, які будуть засвоєні на кінець першого класу:

четвертна	ДОН
дві восьмі	ДІ-ЛІ
половинна	ДА-А
половинна з крапкою	ДЕ-Е-Е
ціла	ДУ-У-У-У
четвертна пауза	па (виконується пошепки)
цілотактна пауза	2/4 па-а
	3/4 па-а-а
	4/4 па-а-а-а

Надалі (в другому класі) будуть зустрічатись і такі ритмічні фігури, де назви восьмих ДІ та ЛІ мають різну метричну вагу:

3/4	ДОН, ді-лі, ДОН
6/8	ДОН-лі, ді-ДОН
2/4	ді-ДОН лі
2/4	ДО-ОН-лі
2/4	ді-ДО-ОН

7

В ході уроків сполучення різних ритмоскладів стають подібними до зразків знайомих слів. Для кращого осмислення великої кількості ритмічних фраз з учнями засвоюються однотактні мотиви. Так, наприклад, в розмірі 2/4 таких однотактних мотивів може бути чотири (на початковому етапі):

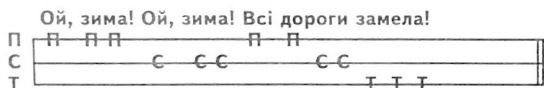
Пізніше додадуться:

Наступним етапом у засвоєнні мотивів є ознайомлення з тридольністю, потім - чотиридольністю.

Опрацювання цих тактів-мотивів може бути таким: складання з них фраз на 2, 3, 4 такти, поєднання їх з різноманітними текстами та мелодіями, виконання в різних темпах, з різною динамікою. Можна пограти в «Луну» («ліниву» - яка повторює лише перший такт, «неслухняну» - виконує з контрастною динамікою, «старанну» - виконує декілька разів один або два мотиви, «грамотну» - називає відповідними ритмоскладами), в ігри «Питання - відповідь», «Одне питання - сто відповідей», «Ідемо до школи» (II чв.), «Естафета», «Телевізор» і т.ін.

Іноді буде недостатнім лише відтворити звуки певної тривалості. Слід відшукати та додати відповідну динаміку, темп, тембр і навіть характер виконання. Можна розписати ритмічну вправу для виконання плесканням (П), стуканням долонями по парті (С), тупанням (Т):

В процесі ритмічного виховання в першому класі ми маємо добитись того, щоб учні охоплювали поглядом якомога більші фрази та уявляли собі їх «звучання» внутрішнім слухом.

Розвиток звуковисотного та ладового чуття

На початковому етапі формування уявлень про висоту звуків та взаємовідносин між ними учні вчаться визначати на слух «високий» («тонкий») та «низький» («товщий») звуки. Потім, розучуючи пісні на

слух, можна звернути увагу учнів на рух мелодії (вверх, вниз, на місці). Дуже важливо таким завданням надавати форми гри («Пташки на дротах», II чв.).

Осмисленню висоти допоможе просторове зображення звуків. Пропонуємо в роботі над звуковисотністю використовувати драбинки: на три, на чотири, на шість, на сім сходів-ступенів. Можна зображати звуки послівок та пісень, наприклад, листочками, квіточками, розміщуючи їх на різній висоті.

Крім цього можна відтворювати відповідні рухи руками в просторі: паралельне опускання та піднімання прямих рук, вказівним пальцем правої руки рухатись лівій «руці - нотному стану», указкою слідувати за графічним записом і т.ін.

З другої чверті йде ознайомлення з назвами звуків «до, ре, мі, фа, соль, ля, ті», які виконують функції відносних назв. А тому послідовність їх засвоєння через вправи та послівки є такою: соль, мі, ля, до, ре, фа, ті. Вправи можна записати, використавши перші букви з цих назв:

Незважаючи на те, що буквенний запис графічно не відображає звуковисотне співвідношення ступенів звукоряду, співати, користуючись ним, значно легше, ніж за нотами. Такий запис дає змогу говорити про навчання запису мелодії.

Розвиток ладового чуття здійснюється в процесі виконання різноманітних послівок - вправ з певними ступеневими зворотами з поступовим розширенням нових ступенів та їх кількості (послідовність введення ступенів була вказана вище).

Розвиток вокально-хорових навичок

Починаючи роботу з шестилітками, вчитель має враховувати, що у цьому віці природні вокальні дані здебільшого не виявляються. Значна частина учнів майже не вміє співати, нечисто інтонує, проте це не свідчить про відсутність у дитини співацьких навичок, невмінням координувати слухове сприймання з відтворенням голосом.

Вихованню співацьких навичок вчитель приділяє увагу з перших занять: на першому уроці I чверті він розкаже дітям про співацьку поставу, дихання під час співу, використовує спеціальні вправи: для правильного формування голосних звуків («Пісенька-пробудка» - льо, льо, лю, ле, «Viva la musica»), для вироблення чистого унісону («Пісенька-рівнялка»).

Вокально-хоровий репертуар програми першого класу розрахований на поступове розширення співацького діапазону. Перші послівки, мелодичні імпровізації рекомендуємо виконувати в зоні примарних тонів в межах терції.

Деякі практичні поради:

1. Велике значення в прищепленні навичок контролю за чистотою інтонування має спів без супроводу. Навіть перший показ мелодії послівки, пісні має бути виразним, художнім, без акомпанементу і, безумовно, без підігрування мелодії на інструменті.

2. Перше прослуховування мелодії послівки, пісні має бути без наслідування учнями, мовчки.

3. Перше повторення музичного зразка учнями має бути без інструментальної підтримки. В будь-якому випадку музична підтримка має звучати набагато тихіше, ніж дитячий спів.

4. Варто використовувати прийом «беззвучного співу» - при майже повній затримці дихання *імітувати* ритмічно точне виконання слів послівки (пісні), уявляючи собі звучання мелодії. Можна чергувати беззвучний спів з музичною підтримкою і спів вголос без підтримки. Це є важливими кроками до «внутрішнього співу».

5. Оцінювання співу не має виражатись в балах, не обов'язково вживати вислів «співав фальшиво», краще сказати «співав нечисто», а потім проаналізувати: це «нечисто» було занизько чи зависоко.

Розвиток навичок сприймання музики

Педагоги-музиканти часто говорять про короткотривалість уваги учнів-шестиліток, їх неспроможність довгий час займатись одним видом діяльності. Але діти молодшого віку, цілий клас, цілий зал, сліdkують зачаровано за хорошим оповідачем, за спектаклем, телепередачею протягом годин. Їх захоплюють яскрава предметна образність, ясний сюжетний розвиток, емоційність, чарівність, барвистість. Зорові образи є більш зрозумілими дітям, ніж слухові. Але коли вони «слухають» поетичні образи казок, їх фантазія дозволяє їм «бачити» те, про що йдеться.

Цілком можливо навчити учнів-шестиліток слухати музику з такою ж увагою, як казку. Для цього ми починаємо з коротких творів (або коротких частин крупних творів) та поступово розширюємо обсяг п'єс.

Але головним все ж таки є не обсяг, а осмисленість, творча активність сприймання, які повинні пробуджувати інтерес та приносити радість. З цією метою кращі педагоги-музиканти радять ставити перед слуханням музичних творів конкретні завдання (Н. Гродзенська, Д. Кабалевський).

Найцікавішими для дітей є завдання, пов'язані з емоційно забарвленими, життєвими образами.

Крім цього завдання мають вчити учнів сприймати не «статичний» образ (визначити характер музики), а сліdkувати за його розвитком, рухом та розгортанням музичної думки.

Найкращий шлях до «динамічного» сприймання - співучасть у виконанні. Загальновідомо, що учні реагують на музику рухами, в одних випадках - невимушено, в інших - осмисленими та яскраво характерними. Наше завдання - зробити стихійну моторно-емоційну реакцію на музику осмисленою, по-справжньому ритмічною, музичною. Це можуть бути: кроки під маршову музику, «качання дитини» з співом коліскової, оплески під танець і т.ін. Нерідко учні самі знаходять рухи, які відповідають образу та характеру даного твору.

Про структуру уроку

На уроках музики в першому класі йде засвоєння найрізноманітнішого матеріалу - вправи, послівки, твори для слухання та виконання, ритмічні та музичні імпровізації, ігри, декламації, а тому в розпорядженні вчителя музики мають бути різноманітні складові в структурі уроку (форми роботи, види діяльності). Їх жваве чергування допомагає тримати увагу та інтерес дітей на належному рівні.

Форми роботи на уроці об'єднуються темою. Тема чверті розкривається на кожному уроці на новому матеріалі і саме їй підпорядковані усі види діяльності уроку, усі деталі. Кожен урок має бути подібним до художнього твору з єдиною драматургією, неослабним емоційним зарядом.

Доцільно починати урок з вступної частини, призначення якої - зібрати увагу класу, настроїти «на музичний лад» слух, розум, тіло та голос дітей. Така «інтродукція» складається з декількох компонентів: вхід до класу під музику маршу, музичне вітання, «музична зарядка», яка включає в себе вокально-хорові вправи «Пісенька-пробудка», «Пісенька-рівнялка», послівку «Слава музиці» та ритмічну вправу «Їдемо до школи». Освоєння «музичної зарядки» йде поступово: «Пробудка» та «Рівнялка» вивчаються в першій чверті, «Їдемо до школи» - в другій, «Слава музиці» - в третій. Така «зарядка» займає не більше 6-8 хвилин уроку. Її маємо збагачувати, ускладнювати непомітно у відповідності з розвитком дітей. Це збагачення та ускладнення передбачене у вокалізі «пробудки», звуках «Viva la musica», у ритмічних мотивах машиніста з вправи «Їдемо до школи». Учні з користю та інтересом будуть сприймати таку «зарядку», адже вона об'єднується єдиним сюжетно-образним задумом.

Побудова основної частини уроку залежить від його завдань (чого вчити) та змісту (на якому матеріалі вчити).

Матеріал уроку варто групувати так. В центрі уваги мають бути цілі музичні твори. Починати основну частину треба з творів, які потребують підвищеної уваги та зосередженої роботи думки. Тут можуть бути - перше ознайомлення з інструментальною п'єсою чи піснею, повторне слухання, яке супроводжується більш глибоким аналізом.

В робочій частині уроку звертаємо увагу на деталі, пояснення, тренування, музикування, творчі завдання.

У кінці уроку повторюємо розучені пісні, слухаємо улюблені твори, граємо в музичні ігри. Вчитель формулює висновок уроку (бажано з учнями), оголошує оцінки, дає домашнє завдання. Стало традицією виходити з класу під музику.

Поурочні методичні розробки

Представлені методичні розробки уроків музики в першому класі є приблизними, тобто не мають обмежувати творчість вчителя, який буде на них орієнтуватись.

Вони відрізняються за обсягом: деякі мають вигляд порад з використанням того чи іншого матеріалу, інші - готові плани-конспекти уроків музики.

I ЧВЕРТЬ УРОК 1

Тема: Звуки навколо нас.

Тип уроку: вступний до теми.

Завдання:

навчальні: розкрити ключові поняття - композитор, виконавець (музикант), слухач, звуки в природі; музичні поняття: пісня, куплет; *розвиваючі:* вчитись чути різні звуки (звуки і музичний звук), вчитись співацькій поставі, диригентським жестам;

виховні: викликати інтерес до музики, предмета, до музичної діяльності.

ТЗН: програвач (магнітофон).

Наочні посібники: портрети композиторів, сопілка, малюнки з зображенням різних музикантів.

ХІД УРОКУ

1. Вхід до класу під марш П.Козицького.

2. **Бесіда про музику, зміст та завдання уроків музики** (мета - зацікавити музикою, розкрити загальні поняття, створення проблемної ситуації).

Учитель (співає музичне вітання): «Добрий день вам, діти!»

Учні (вимовляють): «Добрий день!»

Учитель: Розучимо ваше вітання: «До-брий день!» (соль-мі-до).

Мій друже, у найперший раз заходиш ти в музичний клас.
На перший погляд, скажеш ти, все в цьому класі, як завжди:
Учнівські парти та стільці, учитель, крейда у руці...
Але я запевняю вас - це найдивніший в школі клас!
Цей клас - як диво-корабель! У нім до чарівних земель
Ти помандруєш, ще й не сам - є місце друзям і батькам.
Щоб кожен з вас узяти зміг травневий грім, січневий сніг,
Калину у легкій імлі та голос рідної землі.
Сьогодні у найперший раз заходиш ти в музичний клас...
Ти йдеш не просто на урок - ти зараз робиш перший крок
У світ, де сповнують дива, де крила лагідні звива
Над людством вже багато літ чарівних звуків дивоцвіт.
Мій друже! У найперший раз заходиш ти в музичний клас.
Дверцята відчини злегка у світ, що зветься МУЗИКА!

(О.Лобова)

Учитель: У чарівному світі музики живуть звичайні люди, яких звать...Як?

Учні: Музикантами.

Учитель: А хто такі музиканти?

Учні: Ті, що грають на музичних інструментах і співають.

Учитель: Яких музикантів ви знаєте?

Учні: Піаністи, скрипалі, співаки...

Учитель: А де беруть музиканти музику для виконання? Хто створює (пише) музику?

Учні: Композитор.

Учитель:

Хоча композитор роботу скінчив, та твір не відразу знайде слухачів,
Бо ноти - лише на папері значки, іще не живі вони й неговірки.
Вони - лише задум, вони - лише мрія, а далі вже - на виконавця надія.
А ось виконавець - він знає, як чемно вдихнути життя у ті звуки таємні.
І що він не робить - співає чи грає - написана музика враз оживає,
Злітає й казковою пташкою б'ється у кожне вікно та від серця до серця.

Так, музику створює композитор, потім музикант (*виконавець*) її виконує. Для кого ж вона звучить? У чіє серце музика «б'ється казковою пташкою»?

Учні: Для слухачів. У серце слухачів.

Учитель: На уроках музики ми будемо вчитись бути гарними слухачами та виконавцями - співаками, виконавцями на дитячих музичних

Ти-хо, ніж-но і у-важ-но засп-вай-мо ра-зом всі,
Щоб тоненько задзвеніли на-ші ю-ні го-ло-си.

Учитель: На минулому уроці ми говорили з вами про музику в природі. Яких музикантів в природі побачили та почули ви? (*Перебірка домашнього завдання - малюнків про музику природи*).

Послухайте вірш А. Смаги «Яка буває тиша?». Визначте, які звуки можна почути в цьому вірші?

Яка буває тиша, ви знаєте чи ні, - коли дитя колишуть, співаючи пісні,
Коли мовчазні зорі у небі миготять, а з вітерцем у полі волошки гомонять?
Полягали спати вітри, річка сон колише. Тихо-тихо говори, не сполохай тиші!
Прийде тиша, скаже: «Тш-ш!», заспіває нишком,
Як шумить у сні комиш, спить у нірці мишка,
Слухай! Слухай тишу, чш-ш!

Після обговорення звуків та музики тиші вчитель пропонує послухати мелодію пісні М.Леонтовича «Тихий сон по горах ходить» і визначити настрій музики, відповіді на питання: де саме учні чули подібні звуки гойдання, колисання, як саме колихати дитину?

Читання тексту пісні (пошепки та на Р), розучування мелодії:

Ти-хий сон по го-рах хо-дить, за ру-чень-ку щас-тя во-дить.

Для ритмічного декламування можна використати вірш «Дощик» А.Смаги.

Учні: Краплі, краплинки, сріблясті дощинки -

Великі й малі, веселі й сумні!

Сійтеся маком, горохом і просом,

Дуже вас просимо, дуже вас просимо!

Учитель: А ми усі будемо вас рахувати

Щоб звуки тривалі й короткі вивчати!

(*Вчитель показує наочність з намальованими краплинами різного розміру та їх назвами*).

КА-АП

16

КРАП-ЛІ

дощ і-ДЕ

ВЕ-се-ло

дзве-нять крап-лі

Учитель: Запам'ятайте «слова» дощових краплин. Спробуємо промовляти по черзі ці слова, плескаючи в долоні (виконання). Можна запропонувати учням поєднати по дві групи краплин: *ка-ап* та *весело*, *дзвенять краплі* та *ка-ап...* у ритмічне двоголосся.

Виконання з рухами пісні «Ой є в лісі калина».

УРОК 3

Тема: Звуки в природі.

В «Музичній зарядці» (*пробудка, рівнялка*) слід звернути увагу дітей на співацьку поставу, правильність формування голосних у звуках «льо, лю, лє», точність співу на одному звуці.

Даємо поняття «пульсу музики».

Учитель: В різних музичних творах, особливо в маршах ми відчуваємо рівні, чіткі кроки, які називають долями. Їх важко слухати спокійно - хочеться маршувати разом з долями. А щоб було веселіше маршувати долі «заспівають» вам пісеньку (*вчитель виконує Пісню долей*):

17

Крок, крок, крок, крок! Рівно, чітко, дружно ми крокуєм.
Раз, два, лівою, лівою! Дзвінку пісню ми усім даруєм.

Визначення пульсу в марші, під який заходимо в клас («крокування» руками, долонями), та в першому куплеті пісні «Ой є в лісі калина» (вказівним пальцем правої руки по лівій долоні). Графічний запис пульсу (метра) кожної фрази пісні «Ой є в лісі калина»:

Ой   є в лі-   сі   ка-   ли-   на   - а...

Повторення ритмічної композиції «Дощик»: кожна краплина окремо, двоголосно чи багатоголосно з почерговим вступом.

Учитель: А тепер всі краплинки зіллються у веселий дощик: всі п'ять груп будуть звучати одночасно (виконання за таблицею):

 ка-ап	 ка-ап	 ка-ап	 ка-ап	 ка-ап	 ка-ап
 крап-лі	 крап-лі	 крап-лі	 крап-лі	 крап-лі	 крап-лі
 дощ і-де	 дощ і-де	 дощ і-де	 дощ і-де	 дощ і-де	 дощ і-де
 ве-се-ло	 ве-се-ло	 ве-се-ло	 ве-се-ло	 ве-се-ло	 ве-се-ло
 дзвенять краплі	 дзвенять краплі	 дзвенять краплі	 дзвенять краплі	 дзвенять краплі	 дзвенять краплі

18

Слухання музики - В.Косенко «Дощик» (для порівняння різних образів дощу). Варто звернути увагу дітей на композиторські засоби передачі в музиці «звуків природи».

Виконання пісні «Тихий сон по горах ходить» М.Леонтовича: повторення слів, мелодії, визначення пульсу (прийти до висновку, що кожному звуку мелодії відповідає один удар пульсу), підбір рухів до пісні (наприклад, рівномірне хитання головою, корпусом...).

УРОК 4

Тема: Звуки в природі.

Бесіда та слухання «Осіньої пісні» П.І.Чайковського: визначення характеру музики, образу сумної, слізної осені.

Ритмізація віршів «Осіній перегук» А.Смаги:

Учитель: У новеньких чобітках ходить осінь по стежках,

І ми підемо гуляти - жовте листячко збирати.

Жовте листячко збирати, Осінь в гості закликає:

(обирають дівчинку-Осінь)

Учні: «Іди, Осінь, до нас, до хлоп'ят і дівчат!

Без дощів сипучих, без вітрів колючих,

З червоним намистом, покрита листом,

Тепла та ясна - Осінь золота!»

Учні читають діалог та викладають ритмічний малюнок осіннім листям.

Осінь: Ходить осінь по стежині.

Учні: Ходить, ходить.

Осінь: Носить золото в торбині.

Учні: Носить, носить.

19

Осінь: Як на дерево зирне...

Учні: Як зирне, як зирне...

Осінь: З торби золотом сипне!

Учні: Ой сипне, ой сипне!

Розучування «Осіньої пісеньки» Д.Васильєва-Буглая на слова О. Плещєєва (перший куплет) [30,24].

Домашнє завдання: викласти ритмічний малюнок за допомогою осіннього листя пісні, що була вивчена.

УРОК 5

Тема: Звуки в місті.

Розучування до кінця «Осіньої пісні» Д.Васильєва-Буглая, перевірка домашнього завдання.

Бесіда за темою уроку та слухання фортепіанної п'єси К.Мяскова «Прогулянка на автомобілі» [38,24].

Розучування пісні «Поїзд» М.Метлова на слова І.Плакиди [38,30]:

20

Чу-чу, чу-чу, чу-чу, наш поїзд біжить,
Далека, далека дорога лежить.
Та ось і зупинка, колеса стоять.
Вставайте, всі діти, ходімо гуляти!

Бесіда за темою уроку та музикування.

Учитель: Сьогодні ми будемо трошки художниками і намалюємо місто, але намалюємо в уяві. Що ж ми побачимо на наших уявних малюнках?

Учні: Високі будинки, машини, автобуси, тролейбуси...

Учитель: А якщо ми б озвучили наші малюнки, то що можна було б почути?

Учні: Як працюють машини, тролейбуси, їх сигнали, мотори.

Ритмічна імпровізація «Звуки міста» з використанням шумових інструментів. Важливо, щоб учні самі знайшли потрібні звуки-тембри (пригадати поняття пульсу, дати поняття сили звука: голосно-тихо, кресендо - димінендо). Можна запропонувати такі партії «звуків міста»:

Годинник, що рахує час	ТІК ТАК	ТІК ТАК	ТІК ТАК	ТІК ТАК	ТІК ТАК	ТІК ТАК	ТІК ТАК	ТІК ТАК
Машини 1 та 2	БР-Р- Р-Р	БР-Р- Р-Р	Ж-Ж- Ж-Ж	Ж-Ж- Ж-Ж	БР-Р- Р-Р	БР-Р- Р-Р	Ж-Ж- Ж-Ж	Ж-Ж- Ж-Ж
Сигнали	ФА				ФА			
Поїзд	ТУК	ТУК	ТІ-КІ	ТУК	ТУК	ТУК	ТІ-КІ	ТУК
Гудки заводів			У---	У			У----	У--

УРОК 6

Тема: Звуки шумові та музичні.

Пісня «Поїзд» - робота над мелодією, повторення вивчених слів та розучування куплетів до кінця:

І знову наш поїзд несеється, летить.
Вагон за вагоном несеється, біжить.
Чу-чу, чу-чу, чу-чу, наш поїзд біжить,
Далека, далека дорога лежить.

Бесіда за темою уроку

Учитель: Музичні інструменти використовують музичні звуки. А навколо нас ми можемо почути безліч шумових звуків (в природі, в

21

місті). Спробуємо зробити незвичайний музичний інструмент. Візьмемо три прості склянки... Як же вони можуть стати музичним інструментом? Ось як: наллємо в кожен з них різну кількість води та постукаємо по стінках олівцем. Які звуки «заспівали» склянки?

Учні: Високий - де води мало, низький - де багато.

Учитель: Таким чином ми отримали музично-побутовий інструмент «Склянки». Спробуйте заграти якусь мелодію! Виконання вивчених віршів на цих двох звуках: наприклад, «Ходить осінь по стежині»...

Слухання фрагменту «Політ джмеля» з опери «Казка про царя Салтана» М.Римського-Корсакова. Прийти до висновку про майстерність та правдивість перенесення шумових звуків на музичні.

Ритмічна гра «Плесь-туп»

Учитель: В кожного з собою є прекрасні шумові інструменти, якими можна відтворювати ритмічні вправи. Ось, наприклад, можна плескати в долоні:

Плесь, плесь, рученята (виконання).

А ще руки можуть легенько стукати по парті:

ПРАВА		два		пра-ва		наймо		вправа!
ЛІВА	Раз		лі-ва		почи-		різні	

Можна носком або п'яткою легенько притупувати:

Туп, туп, ноженята (виконання)

Учитель: Партії «шумових інструментів» розучені, починаємо гру:

Я в долоні плесь, плесь!

Ви ногою туп, туп!

Так пограємо ми з вами

Плесь - туп! Плесь - туп!

Домашнє завдання: виконання відомого віршика з почерговим плесканням, стуканням долонями, тупанням ногами.

УРОК 7

Тема: Звуки шумові та музичні.

Пісня «Поїзд» - виконання з рухами (темповими змінами).

Перевірка домашнього завдання. Кращі «оркестровки» плесь-стук-туп виконує весь клас.

Бесіда перед слуханням музики

Учитель: Є в природі незвичайний «музикант». Він може повторити звуки за будь-яким виконавцем. Кажуть, живе цей «музикант» десь у горах... Навіть справжні композитори писали про нього музику. Ось музичний твір композитора ще аж XVIст. Орlando Лассо. Послухайте і скажіть, що це за такий дивний «музикант»? (Звучить хор «Луна»).

Учитель: Розпочнемо ще одну незвичайну пісню-гру.

Щоб назавжди знали всі звуки ТИХІ й ГОЛОСНІ!

Розучування пісні «Луна» (сл. та муз. А.Смаги)(пролонуємо спочатку вивчити слова в ігровій формі, поділившись на дві групи).

УЧНІ	ЛУНА
У нас	У нас
Живе	Живе
Гучна	Гучна
Луна	Луна
Вона	Вона
В гаю	В гаю
Гука:	Гука:
«Ау!»	«Ау!»

(вивчення мелодії можна обмежити цим місцем)

І з нею ми	І з нею ми
Дзвінкі пісні	Дзвінкі пісні
Співаємо	Співаємо

І звуки всі вивчаємо,	І звуки всі вивчаємо,
Щоб ясно нам усім було,	Щоб ясно нам усім було,
Де тихо, а де голосно.	Де тихо, а де голосно.

УСІ РАЗОМ

Де тихо, а де голосно!

Де тихо, а де голосно!

Виконання з вчителем нової пісні «Пограємо в луну» (вчитель виконує всю пісню, а учні повторюють лише слова «партії луни» в приспіві).

Ви тільки уявіть-но: навкруг-високі гори, під ними, доки видно, без
-ливо за горою, лу-на мене по-чу-є. «Лу-на, пограй зі мною!»-у

межні простори. Мож-//всі, хто у цім залі, по - вто-рюй-те за
захваті кричу я. А

мною, хай піс - ня лине далі я - скра-во-ю лу- но-ю:

Лу! Лу! На! На! Лу-лу-лу! Лу-лу-лу! На-на-на! На-на-на!

Лу-лу! Лу-лу! На-на! На-на! Лу-лу-лу! Лу-лу-лу! На-на-на! На-на-на!

Ви тільки уявіть-но: видовище жахливе.
Що йшли та непомітно в печеру забрели ви.
Там холодно і темно, шляху назад немає.
Хоч кликати даремно, та кожний все ж гукає.

Приспів:

А всі, хто у цім залі повторюйте за мною -
Хай пісня лине далі яскравою луною:
Ай! Ой! Ай-ай-ай! Ой-ой-ой!

Ви тільки уявіть-но себе у лісі темнім.
Що навкруги - не видно, шукати шлях - даремно.
Що треба тут робити і як знайти дорогу?
Найкраще - не губитись і звати допомогу.

Приспів:

А всі, хто у цім залі повторюйте за мною -
Хай пісня лине далі яскравою луною:
А! У! А-а-а! У-у-у!

УРОК 8

Тема: Звуки іграшкові та музичні.

Бесіда за темою уроку

Учитель: Вам з дитинства знайомі різноманітні брязкалки, бубни, дзвіночки, дудки. Як грати на таких інструментах відомо навіть малюкам. Іграшкові звуки нам можуть знадобитись як супровід (*акомпанемент*) музичним звукам.

Виконання з вчителем пісні «Пограємо в луну» (*вивчити мелодію та слова приспіву*) з імпровізацією супроводу іграшковими інструментами (*наприклад, 1 партія - пульс, 2 партія - рівномірні тривалості, що несліваються з основним пульсом*).

Бесіда та слухання фортепіанної п'єси В.Вітліна «Дзига» [38,32].

Повторення мелодії пісні «Луна» А.Смаги (*звернути увагу на послаблення сили звука в партії луни*).

Домашнє завдання: використовуючи різноманітні предмети побуту, зробити шумовий (*іграшковий*) інструмент-саморобку (*наприклад, коробки чи металеві банки, наповнені камінчиками, крупою...*).

УРОК 9

Тема: Звуки навколо нас.

Узагальнення теми четверті

Учитель: Музика - мистецтво звуків, і тому вона може відтворювати якщо не всі, то в усякому разі чимало звуків і шумів, які існують у навколишньому житті, в природі. Ми з вами намагалися почути звуки навколо нас, а що найголовніше, почути звуки, відтворені в музиці композиторами, спробували самі відтворити немусичні звуки музичними звуками.

Музика може по-своєму намалювати гуркіт грому і спів пташок, завивання вітру і передзвін дзвонів, артилерійські залпи і дзижчання джмеля, шелест лісу і брязкіт мечів, ревіння моторів та дзюркотання струмка, кроки людини та тупіт кінноти, рокотання бурхливих хвиль та ледве чутний писк новонароджених курчат...

Щоб пригадати музичні твори, які звучали на уроках музики в першій четверті, пограємо в гру «Вгадай музичний твір» (*вчитель дає послухати уривки творів: В.Косенко «Дощик», М.Римський-Корсаков «Політ джмеля», О.Лассо «Луна», «Прогулянка на автомобілі» К.Мяскова, «Дзига» В.Вітліна*).

Учитель: Годинник цокає: цок-цок! Колеса б'ють: тук-тук!

У-у, у-у! - реве гудок, такий тривожний звук!

І стільки звуків день у день луна навколо нас,

Що можна скласти сто пісень і заспівати враз.
А ось веселий дощик постукав у вікно:
На вулиці і площі збирався він давно.
Летять дощинки зграйками на землю і траву.
Давайте ми заграємо їх пісню дощову!

Виконання багатоголосної ритмічної гри «Дощик», «Осінній перегук».
Перевірка домашнього завдання: ознайомлення з інструментами-саморобками. Створення оркестру дитячих шумових інструментів та виконання в його супроводі вивчених пісень: «Ой є в лісі калина», «Тихий сон по горах ходить», «Осіння пісня», «Поїзд», «Луна».
Повторення музично-ритмічних вправ-ігор «Плесь-стук-туп», «Звуки міста».

Виконання з вчителем пісні «Пограємо в луну».

II ЧВЕРТЬ УРОК 1

Тема: В королівстві ритму та висоти.

До «Музичної зарядки» додається ритмічна гра «Їдемо до школи»: спочатку вчитель, пізніше хтось з учнів стає машиністом, весь клас грає роль пасажирів. Від машиніста пасажирам передається стукіт коліс, спочатку повільно, потім з прискоренням, із сповільненням та зупинка «Приїхали!». Гра знайомить учнів з такими ритмічними фразами (вони вистукуються зігнутими пальцями чи олівцем по столі, паралельно вимовляються звуконаслідувальні склади, учні точно відтворюють те, що бачать та чувають):

МАШИНІСТ	ПАСАЖИРИ
тук, тук, тук, тук	тук, тук, тук, тук
тікі, тук, тук, тук	тікі, тук, тук, тук
тікі, тук, тікі, тук	тікі, тук, тікі, тук
тікі, тікі, тікі, тук	тікі, тікі, тікі, тук
тікі, тікі, тук, тук	тікі, тікі, тук, тук

Приїхали!

Учитель: Ви помітили, що колеса нашого потягу стукали неоднаково: були звуки довгі та короткі. Саме за допомогою звуків різних за тривалістю складається в музиці РИТМ (вчитель записує на дощці половину теми чверті), чиє королівство ми відвідаємо в цій чверті.

Послухайте музичний твір і скажіть, що це за твір (вчитель виконує пісню минулої чверті однаковими тривалостями, наприклад: «ко-ма-ри-ки-дзюб-ри-ки-ка-ли-на...»)?

Учні: Знайома пісня, але вона втратила характер.

Учитель: А чому так сталося?

26

Учні: Всі звуки були однакової тривалості.

Учитель: Так, втратився ритм.

Світ музичний повсякчас звуками чарує нас.
А ті звуки - найрізніші: голосніші і тихіші,
Є низькі та є високі, є тривалі і короткі...

Про останні звуки треба нам замислитись окремо.
Заспіваймо - пісня вільна. А як слухатимеш пильно,
То помітиш - ми співали звуки більш і менш тривалі.
Є у музиці вони будь-якої довжини.

Ознайомлення з тривалостями -ДОН та ДІ-ЛІ: як пишуться, ДОН триває один удар пульсу, ДІ - половину та ЛІ - половину.

ДОН

ДІ -ЛІ

Розучування пісні-гри «Зозуля».

Учитель: Послухайте вірш та визначте, які тривалості звучать.

Учні: Є і ДОН, і ДІ-ЛІ.

Учитель: Прочитайте разом зі мною та проплескайте ритм.

Ку-ку! Хто спі-ва? То зозуленька мала.

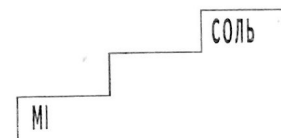
Ку-ку, скільки раз заспіваєш ти для нас?

Запишемо цей ритм за допомогою нот-тривалостей (вчитель вішає картки-ритми).

ДОН, ДОН, ДІ-ЛІ, ДОН, ДІ-ЛІ, ДІ-ЛІ, ДІ-ЛІ, ДОН

Учитель: А тепер послухайте не вірш, а пісню «Зозуля»! (Учитель малює драбинку на три сходинки і співає пісню словами, показуючи верхню та нижню сходи):

27

Ку - ку! Хто спі - ва? То зо - зу - лень - ка ма - ла.

Ку - ку! Скільки раз за - спі - ва - єш ти для нас?

Учитель: Скільки звуків весь час повторювалось?

Учні: Два.

Учитель: А чи ритмічно була заспівана пісня?

Учні: Так.

Учитель: В музиці крім ритму дуже важлива ВИСОТА звуків (*учитель дописує на дошці тему чверті*). Сходи, які умовно позначають цю висоту, мають назви соль та мі. Послухайте, як вони звучать (*учитель виконує голосом та на інструменті дві ноти*). Яка вища? Яка нижча?

Учні: Соль - вища, мі - нижча.

Учитель: А тепер спробуємо заспівати пісню, називаючи висоту звуків (виконання за драбинкою).

Учитель: Таким чином ми з вами потрапили сьогодні в королівство ритму та висоти!

Дзвін святкової пори птахом вниз летить з гори:
Голосом низьким повів розповідь басовий дзвін.
А у відповідь навколо легко, високо, святково
Дзвоники малі озвуться - і співають, і сміються.
Голосок дзвінкий, приємний має пташка. Не даремно
Ми захоплюємось часто співом лісовим, квітчастим.
А якщо «ведмежа» пісня пролунає дуже близько -
Це низьке басове воло не забудеш вже ніколи.
Загадку ми загадали не просту та не складну:
Про що мова піде далі? Про музичну... (висоту).

(О.Лобова)

Домашнє завдання: виготовити картки з ритмічними малюнками ДОН (четвертна) та ДІ-ЛІ (дві восьмі).

УРОК 2

Тема: Висота звуків.

Слухання п'єси для фортепіано «Горобчики» М.Красєва [38,25]: визначення образу твору, висоти звуків, характеру музики.

Ритмічна декламація вірша, викладення ритму картками ДОН та ДІ-ЛІ, мелодична імпровізація на звуках соль, мі за сходами-драбинкою:

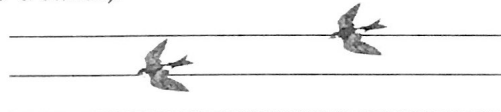
Отака співуха-пташка: рано встати їй не важко.

Загляда за небокрай, кличе: «Сонечко, вставай!»

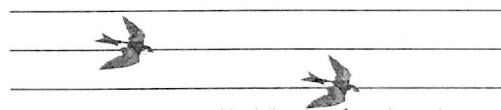
Гра «Пташки на дротах» (*пояснення руху мелодії із схематичними малюнками на дошці*).

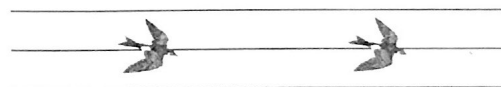
Учитель: Поруч з дорогою протягнуті електричні дроти. На одному з них сиділи три пташки. Сиділи довго. Одній це надоїло і вона перелетіла на дрот вище і заспівала (*вчитель ілюструє*): ців - ців (соль - сі-бемоль).

Другій теж набридло і вона перелетіла на дрот нижче і заспівала : ців - ців (соль - мі-бемоль).

А третя пташка сказала: «Мені й тут добре» і заспівала: ців - ців (соль - соль).

Учитель просить учнів добре запам'ятати пісню кожної пташки, повторити ці три мотиви. Ігрова ситуація заключається у наступному: вчитель викликає учня до дошки, він має визначити на слух, яка пташка співала, показати відповідний малюнок на дошці. Якщо відповідь вірна, то весь клас виконує даний мотив.

Пісня-гра «Зозуля» - повторення нотами, викладення ритмічного малюнку кожним учнем з картками, виготовленими вдома, вчитель записує ритм та висоту буквами-звуками:

Розприділення слів між учнями, вибір «зозульки», виконання пісні-гри: «зозулька» в кінці пісні довільно «кує», а всі рахують кількість «куку» («зозульчиних пісень»).

УРОК 3

Тема: Тривалість і висота.

Творче музикування - створення «Музики зірок».

Учитель: Закрийте очі та уявіть небо, повне зірок. Як це можна передати звуками? Напевно, високими за висотою та казковими за окрасом? Які ж для цього використати інструменти?

Учні: Металофони, дзвіночки...

Учитель: Давайте пошукаємо потрібні звуки (вчитель видобуває звуки з металофона, фортепіано, дзвіночків, різних металевих та дерев'яних предметів, порожніх склянок).

Учні: Високі звуки металофона, фортепіано, дзвіночки, стук металу об скло підійшли б до «музики зірок».

Учитель: Розприділимо ці «інструменти» та будемо по черзі «запалювати зірочки».

Можна запропонувати такий варіант виконання: одна група металофонів виконує пульс на одному звуці в високому регістрі (наприклад, на ДО), друга група металофонів, неспівпадаючи з основними долями, виконує інший звук у високому регістрі (наприклад, МІ), до них приєднуються учні з дзвіночками та вчитель на інструменті з виконанням арпеджіо у швидкому темпі (до мажор).

Розучування пісні «Забілів від снігу гай».

Учитель: Запалили зіроньки, а тепер можна запросити Святого Миколая у гості до діточок! Тільки для цього потрібно вивчити спеціальну пісеньку. Учитель виконує:

Перед розучуванням мелодії пісні слід ритмізувати слова та викласти ритмічний малюнок.

Забілів від снігу гай, йде Святий наш Миколай.

Йде із янголом ясеньким, усміхаючись миленько.

Він за нас все пам'ятає, нагороди зготовляє.

Нам даруночки приносить, для нас ласки в Бога просить.

Повторення поспівки-гри «Пташки на дротах» та пісні-гри «Зозуля».

УРОК 4

Тема: Тривалість і висота.

Виконання пісні «Забілів від снігу гай».

П. Чайковський. Танець феї Драже з балету «Лускунчик» [46,54] - слухання.

Учитель: Звучала казкова музика. Чи не так? Ви, мабуть, почули дивні звуки, ніби музику виконували на маленьких дзвіночках. Це були не дзвіночки, а інструмент челеста, в якому молоточки б'ють по металевих пластинах. Саме такий інструмент був потрібний композитору П.Чайковському для змалювання казкової феї солодоців - Драже. Які за висотою звуки використав композитор і чому? (Відповіді).

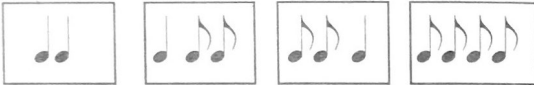
Розучування пісні «Зимонько-снігуронько» Я.Стелового [30,64]: ритмізація тексту, аналіз мелодії - структури, повторності фраз, руху мелодії в кожній фразі (використання малюнку - наочного зображення мелодії), виконання першого куплету.

ЗИ-МОНЬ-КО-СНІ-ГУ-РОНЬ-КО,
НА-ША БІ-ЛО-ГРУ-ДОНЬ-КО, НЕ ВЕР-ТИ ХВОС-ТОМ.

Ритмізація слів. Учитель запише на дошці ритмічні формули:

та просить відтворити їх ритм (з використанням ДОН та ДІ-ЛІ), знайти слова, які відповідають цим формулам. Наприклад, місяці року: грудень (формула 1), березень (формула 2), листопад (формула 3), січень-лютий (формула 4). Читання цих формул-слів (окремо кожне слово) з різною динамікою (*ff*, *f*, *p*, *pp*), різним характером (спокійно, піднесено, зажурено, весело), різними групами виконавців (солісти, ряди...). Об'єднання формул-слів у ланцюжок і повторення завдань на динаміку, характер, групи виконавців. Можна поєднати читання слів з відтворенням ритму на шумових дитячих інструментах.

Учитель: Таким чином, ми самі створили ритмічну гру «Місяці року».

УРОК 5

Тема: Тривалість і висота.

Виконання з дзвіночками «Забілів від снігу гай».

Виконання пісні «Зимонько-снігуронько» Я.Степового: робота над мелодією з використанням драбинки (*сходів*) на чотири звуки (*ре, мі, фа, соль*).

Ритмічна та мелодична імпровізація вірша Н.Кукловської: читання в ритмі, викладення картками-формулами, читання ритму через назви місяців, через ДОН та ДІ-ЛІ, мелодична імпровізація на три звуки - мі, соль, ля (з використанням драбинки):

Вже летить пухнастий сніг
Холодніше стало,
Тільки, зимо, нас усіх
Ти не налякала.

Колядка «Прилетіли Ангелята» - розучування слів першого куплету в ритмі (*без мелодії*):

Прилетіли Ангелята, як пташата з неба.
І співали всі дитятку весело, як треба:
Гей же, гей же! О Ісусе! Гей же, гей же! Слава!
Та будили там пастирів всю нічку до рання.

УРОК 6

Тема: Тривалість і висота.

Колядка «Прилетіли Ангелята» - розучування мелодії та слів другого та третього куплетів:

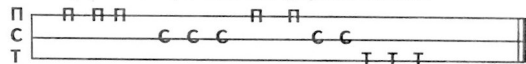

Голосили, що на світі сталася новина:
Діва в яслах днесь на сіні породила Сина.
Боже Дитя, всіх Владику, пастирі, вставайте,
Біжіть скоро до вертепу, його повітайте!
Поспішім ми до вертепу, поклін Му віддаймо,
І весело «гей же, гей же» йому заспіваймо:
Гей же, гей же! О Ісусе! Гей же, гей же! Слава!
За щасливу тую нічку вічна Тобі хвала!

Виконання пісні «Зимонько-снігуронько» Я.Степового.
Бесіда та слухання фортепіанної п'єси Р.Шумана «Дід Мороз» [46,36]:
визначення образу, характеру музики, якими засобами він створений.

Ритмізація вірша, розписування «партитури» з грою на «інструментах»: плесь, стук, туп.

Ой, зима! Ой, зима! Всі дороги замела!

Домашнє завдання: підготувати віршовані новорічні чи різдвяні по-здоровлення.

УРОК 7

Тема: Тривалість і висота.

Перевірка домашнього завдання.
Розучування різдвяного вітання:

Не смутіться, не лякайтесь, ми приносим вість для Вас:
Ідіть Богу поклоніться, бо вже народився Спас!

Колядка «Прилетіли Ангелята» - повторення слів, мелодії, виконання з ритмічним супроводом дзвіночків.

Конкурс на краще різдвяне привітання (*виконання вітання та колядки*).

Повторення ритмомелодійних ігор: «Дощик», «Зозуля», «Пташки на дровах», «Місяці року», «Музика зірок».

III ЧВЕРТЬ УРОК 1

Тема: Три кити в музиці.

Музичне вітання. Повторення «Музичної зарядки»: «Пісеньки-пробудки», «Пісеньки-рівнялки», ритмічної гри «Ідемо до школи» та розучування нової частини - «Слава музиці!»

Учитель: Увага! Увага! Дивина!

Учні: Увага! Увага! Тиша!

Учитель: Йде до нас, йде до нас музика!

Учні: Йде до нас, йде до нас музика!

Соліст: Viva la musica!

Хор: Viva la musica!

Бесіда за темою уроку

Учитель: Ці рядки «Viva la musica!» означають латинською мовою, однією з найдревніших мов в світі «Слава музиці!». Можна було б заспівати і українською, але хочеться цим старовинним висловом підкреслити невмирущу протягом віків та тисячоліть силу, велич, красу мистецтва звуків - музики!

А тепер уявимо себе жителями того далекого стародавнього світу. Десь там, на світанку нашої цивілізації та культури, люди не могли собі пояснити чимало навколишніх явищ життя, не могли відповісти на такі питання, на які сьогодні дасть відповідь кожен школяр. Ось, наприклад: яку форму має планета Земля? (*Відповіді учнів*). А колись люди цього не знали і вигадували різні неймовірні пояснення про те, якою є наша Земля.

Так була вигадка, що Земля нагадує круглий шит, диск, оточений навколо океаном. Але як же тоді вона тримається в цьому океані і не провалюється в безодню? І придумали, що тримається Земля на спинах трьох могутніх китів.

Сьогодні нам це видається смішним, чи не так? А колись люди серйозно вірили в існування цих трьох китів. «А при чому тут музика?» - спитаєте ви. І чому на уроці музики я розповідаю легенду про трьох китів? А тому, що в музиці є свої «три кити». Тільки вони існують справді, а не як казка, вигадана тому, що ми чогось в музиці не розуміємо чи не можемо чогось у ній пояснити.

На цих трьох китах, можна сказати, тримається вся музика. Тримається з давніх-давен до наших днів. Що ж це за три кити і чому їх три? Звичайно, вислів «три кити» є умовним, образним. Це три основні, дуже важливі і дуже поширені типи музики, або, як їх ще називають, жанри музики. І, що найдивніше, ви їх прекрасно знаєте. Я не буду їх називати, але буду підказувати, підказувати самою музикою, самими «китами». Спробуємо визначити, хто вони? (*Звучать «Три кити» Д. Кабалевського, бесіда*).

Ось вони всі три - пісня, танець, марш - наче вишикувалися перед нами в ряд, щоб відповісти на питання: чому ж на них тримається вся ця багата, різноманітна, пречудова будівля, що зветься музикою!

Пригадайте, з якими китами ви зустрічалися ще задовго до уроків музики в школі (*бесіда*).

Учитель: З'явилась на світ маленька людина, і одразу ж зазвучали над її колискою тихі сердечні наспіви. Не розуміє, звичайно, маля, що над ним пісня, але все-таки заспокоїться і засне. А ледве на ноги зведеться, ходити навчиться - і саме заспіває тільки йому знайому пісню «ту-ту-ту», «ля-ля-ля». І зовсім непомітно увійдуть одна за одною в його життя різні пісеньки. Пісеньки веселі й сумні, бадьорі і задумливі, серйозні і смішні. Пісні про маму, іграшки, друзів, про Вітчизну, про рідну землю, про все, що ми бачимо навколо себе. І все життя людина зберігає свою любов до пісні.

Давайте і почнемо все спочатку, вивчимо ось яку пісню (*звучить «Ой ходить сон коло вікон» [46,5]*). Бесіда та розучування колискової.

Домашнє завдання: пригадати колискові пісні.

УРОК 2

Тема: Українська народна пісня.

Тип уроку: урок - закріплення.

Завдання:

навчальні: розкрити ключові поняття - в кожного народу є своя музика, українська народна пісня, про що розповідається в українських народних піснях; музичні поняття: фраза, послівка, марш, ноти;

розвиваючи: збагачувати музичні враження дітей, розвиток ритмічного та звуковисотного чуття;

виховні: виховувати інтерес та любов до музики рідного народу.

ТЗН: програвач (*магнітофон*).

Наочні посібники: репродукції, ілюстрації до українських народних пісень, лялька в українському національному вбранні, портрет Я.Степового, сопілка, збірники українських народних пісень.

Оформлення класу: парти прибрані, стільці стоять півколом посередині, діти одягнені в українські костюми або мають в одязі деякі національні атрибути (*віночки у дівчаток, у хлопчиків - елементи національного орнаменту на сорочці*).

ХІД УРОКУ

1. Вхід до класу під «Козацький марш». Музичне вітання. Музична зарядка.

2. Бесіда за темою уроку (*мета: зацікавити народною музикою, розкрити загальні поняття, актуалізація знань*).

Учитель: Під яку музику ви зайшли до класу?

Учні: Під веселу... Під марш...

Учитель: А скажіть, хто написав цю музику?

Учні: Композитори... козаки... не знаємо...

Учитель: Насправді ім'я людини, яка написала цю музику, невідоме. Але ми знаємо, що створена ця музика дуже давно. Хтось навіть згадав про козаків. Так. Можливо саме вони склали цей марш, щоб веселіше було йти в похід...

Запам'ятайте! Коли нам невідомо, хто написав музику, ми кажемо, що творець музики - народ, а таку музику називаємо - народною!

В українського народу є не тільки марші, танці, є в нього і пісні. Сьогодні ми будемо слухати, виконувати українські народні пісні, а ще подивимось, про що нам розкаже в них наш народ.

Виникли українські народні пісні дуже-дуже давно, коли люди ще не вміли писати, а тільки оволоділи мовою. Створювались вони простими, але талановитими людьми, передавались з вуст в уста, від матері до дітей, від бабусі чи дідуся до онуків. Наш співучий народ склав пісень стільки, що й не злічити. Про що ж розповідала у пісні людина?

Учні: Про радість, про горе, про працю, про свято...

Учитель: А яку найпершу пісню чує людина (*дитина*) у своєму житті?

Учні: Мамину колискову.

Учитель: А для чого була створена така пісня - колискова?

Учні: Щоб колисати дитину, щоб дитинка скоріш заснула...

Учитель: Матуся нам дала життя, саме з мамчиної пісні починається дорога у великий світ... А вам, діти, матуся співала колискову? (*Відповіді*). Можливо, хтось взнає свою колискову?

3. Виконання та слухання колискових пісень.

Звучить колискова «Ой ходить сон коло вікон».

Учитель: Про що розповідалось в цій колисковій?

Учні: Про Сон і Дрімоту, про хату тепленьку, про дитину маленьку...

Учитель: Як розповідала музика?

Учні: Лагідно, ласкаво, ніжно, спокійно.

Учитель: А чи можна виконувати колискову пісню голосно?

Учні: Ні, бо дитинка проснеться...

Виконання колискової «Ой ходить сон коло вікон», яку почали вивчати на минулому уроці.

Учитель: Сьогодні до нас на урок завітала лялька Наталка, яка дуже любить пісні. Давайте проведемо музичне змагання: хто з вас краще заспіває колискову пісню ляльці Наталці (*Виконання*).

Спів за драбинкою (сходами). Вчитель просить заспівати до-мі-соль, запам'ятати висоту цих звуків, виконати на них ось таку мелодію:

↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑
Д М С С М С Д Д Д М С С М С Д Д

Учитель: Ви, напевно, впізнали цю мелодію? Це мелодія колискової пісні, яку ми вчили в першій чверті - «Тихий сон по горах ходить» М. Леонтовича. Давайте пригадаємо слова та заспіваємо її. (*Виконання*).

Учитель: А зараз прозвучить музика, написана українським композитором Яковом Степовим. Він змалку був зачарований прекрасними українськими народними піснями, а тому намагався створювати музику таку ж гарну і мелодійну. Послухайте твір Я.Степового і скажіть, яку народну пісню він вам нагадає (*звучить «Коліскова»*).

Учні: Цей твір Степового дуже подібний до колискової.

Учитель: Вірно. А чому?

Учні: Музика спокійна, ласкава...

Учитель: Так, в колискових піснях музика завжди буде спокійною, лагідною, тихенькою...

4. Бесіда про жартівливі пісні із слуханням.

Учитель: Якою має бути українська народна пісня, створена народом для того, щоб побавити, потішити, розвеселити маленьких діточок.

Учні: Весела, жартівлива.

Учитель: В народі завжди не поважали лінивих, але про них склали пісні. Яка може бути пісня, де висміюється людська вада?

Учні: Смішна, весела, жартівлива...

Учитель: Послухайте, чи так звучить пісня «Грицю, Грицю, до роботи»? (*Учитель виконує*).

Учні: Ця пісня весела, жартівлива...

Учитель: Як звучить головного героя, головного «лінивця»?

Учні: Гриць!

Учитель: А як він відмовлявся працювати? Що він казав, коли покликали їсти? Чому про таких людей в народі співають саме жартівливі пісні?

Учні: (Відповіді).

5. Беседа про веснянки з розучуванням.

Учитель: А ще, діти, є дуже багато українських народних пісень про природу. В них співається про вербу, про калину, про річку, про різних тварин. А про яку пору року більш за все хочеться співати?

Учні: Про весну!

Учитель: Є такі українські народні пісні - веснянки, в яких оспівується ця прекрасна пора. Вони є найрізноманітніші, але найперші веснянки завжди закликали весну. А як можна її покликати?

Учні: Приходь, весно... (Відповіді).

Учитель: А, можливо, так (учитель співає):

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко,
На весняні квіточки,
На маленькі діточки.
Там вони граються,
Тебе дожидаються.

Ритмізація слів веснянки «Вийди, вийди, сонечко» [30,93].

Учитель: Яка пора року згадується в такій пісні (учитель співає «Ой минула вже зима»)?

Учні: Зима і весна.

Учитель: Я заспіваю ще раз пісню «Ой минула вже зима» [30,94], а ви всі виконаєте повтори після кожного куплету.

Учні: Прекрасна пора року - весна! Скільки радощів несе вона дітям - пісні, ігри. А ще танки і хороводи! Часто бувало, що і танки, і пісні, і навіть ігри виконувались одночасно.

6. Висновки.

Учитель: Сьогодні ми співали, слухали та виконували українські народні пісні. Які це пісні?

Учні: Колискові, жартівливі, веснянки...

Учитель: А чи однакова музика була в цих піснях?

Учні: Ні, не однакова. Колискові - спокійні і лагідні...

Учитель: А інші?

Учні: Веселі, жартівливі?

Учитель: Чому навіть українська народна музика може бути такою різною?

Учні: Колискові потрібні для заспокоєння маленької дитини, а всі інші - для забави.

Учитель: Наш урок закінчується. Але не закінчується ознайомлення з музикою, яку створив наш талановитий український народ. Які є ще в нього пісні, про що вони розповідають, що передає їх музика, - про це ми визнаємо на наступних уроках!

УРОК 3

Тема: Пісня.

Виконання колискової «Ой ходить сон коло вікон».

Ритмізація абетки «А,б,в»: чітка вимова всього алфавіту усіма дітьми (щоб пригадати, які в ньому є букви), розбитись на 6 груп, кожна з яких буде називати свої 6 літер алфавіту запропонованими вчителем тривалостями з плесканням в долоні:

1 група - А, Бе, Ве-е, Ге, Ге, Де-е,

2 група - Е, Е, Же-е, Зе, И, І-і,

3 група - І, Йот, Ка-а, еЛ, еМ, е-еН,

4 група - О, Пе, е-еР, еС, Те, У-у,

5 група - еФ, Ха, Це-е, Че, Ша, Ща-а,

6 група - знак м'який-ий, Ю-ю, Я-я.

Запис ритмічного малюнку абетки (кожна група записує на дошці свій ритмічний малюнок):

1 група

2 група

3 група

4 група

5 група

6 група

Ритмізація абетки з «луною». Наприклад:

1 група: А, Бе, Ве-е, Ге, Ге, Де-е

Луна (всі учні): ДІ-ЛІ, ДОН, ДІ-ЛІ, ДОН

і т.д.

6 група: знак м'який, Ю, Я.

Луна (всі учні): ДОН, ДОН, ДА-А, ДА-А, ДА-А.

Розучування пісні «Урок» Т. Попатенко, сл. М.Івенсен [30,10] - визначення типу музики, характеру, головних героїв пісні; виразне читання слів першого куплету, ритмізація слів першого куплету; визначення кількості фраз, аналіз повторності мелодичної лінії кожної фрази, повторення за вчителем кожної фрази (на слух); виразне виконання першого куплету.

«Вийди, вийди, сонечко» - повторення тексту читанням в ритмі, розчування мелодії за схематичним зображенням:

ВИ - ЙДИ, ВИ - ЙДИ, СО - НЕЧ - КО.
 НА ДІ - ДО - ВЕ ПО - ЛЕЧ - КО,
 НА БА - БИ - НЕ ЗІЛ - ЛЯЧ - КО,

НА НА - ШЕ ПО - ДВІР' - ЯЧ - КО.

УРОК 4

Тема: Український народний танець.

«Вийди, вийди, сонечко» - виконання з диригуванням всього класу на 2/4.

Бесіда за темою уроку

Учитель: Ми покликали весну-красну і ось вона вже йде до нас! Йде з піснями, іграми та обов'язково танцями. Як тільки-но весняне сонечко звільняло від снігу галявинку, діти та молодь ставали у коло, яке символізувало саме це весняне сонце, та й водили...

Учні: Хороводи...

Учитель: Водили хороводи, які супроводжувались співом.

Учитель виконує «Подольночку» (учні приєднуються до виконання).

Учитель: Крім хороводів в українського народу існує багато інших танців. Наприклад... (звучить «Гопак» [47,17 або 46,64], «Козачок» [47,31], «Метелиця» [46,32], «Аркан» [46,16 або 47,42]).

Учитель записує великими літерами назву кожного танцю на дошці (дивіться ілюстрацію). Учні визначають його темп, характер.

ГОПАК - веселий, радісний, бадьорий, запальний танець. Виник у середовищі козаків Запорозької Січі, тоді його виконували лише чоловіки. Сьогодні у ньому беруть участь і жінки. Виконавці створюють яскраву картину, з одного боку, героїчну, а з другого - дотепну, жартівливу: парубки-красені впевнено і мужньо розпочинають, стрімко вибігають пари, солісти демонструють свою майстерність - присядки, стрибки, кружляння... Гопак зберіг таку танцювальну фігуру - підскоки (стрибки), під час якої колись звучало слово «гол». Саме воно дало назву танцю.

КОЗАЧОК - масовий хороводний танець, який виник також серед козаків-воїнів, звідси і походить його назва. Головний настрій танцю - бадьорий, життєрадісний, темп швидкий, ритм чіткий. Рухи танцю дрібні та жваві, що відтворюється в музиці невеликими фразами, які весь час повторюються в різних варіантах.

МЕТЕЛИЦЯ - масовий хороводний танець. Виконавці кружляннями та рухом по колу відтворюють картину сніжної заметілі. Темп танцю має прискорення, закінчується дуже швидко. Мелодія також містить зображальні елементи.

АРКАН - чоловічий танець, що побутує на Гуцульщині. Танцюристи рухаються легко та впевнено, не дуже швидко, поступово утворюють коло, поклавши руки на плечі один одному.

Можна ознайомитись з елементарними танцювальними рухами: підскоками, притупами, колупаночками, напівприсіданнями з поворотом корпусу, кроками вперед-назад, вліво-вправо... (виконання під один з танців).

Поспівка-абетка «А,б,в» - розучування мелодії:

«Подольночка» - виконання з рухами.

Слухання вальсу з балету «Спляча красуня» П.І.Чайковського, визначення характерних ознак вальсу - тридольність, ліричність, поетичність... Виконання в ансамблі з вчителем вальсу П.Чайковського: вчитель - мелодію на інструменті, учні - метричну пульсацію (*супровід до менюету*).

«Урок» - розучування четвертого куплету, інсценізація пісні. Домашнє завдання: виготовлення масок каченяти, кози чи теляти.

Конкурс-гра «Поле дивини» для повторення танців.

Український народний танець, побутує на Закарпатті, виконується чоловіками...

А Р К А Н

Ліричний тридольний танець з наспівною мелодією...

В А Л Ь С

Український народний танець, в якому багато стрибків, коли його виконували, то навіть вигукували «гол!»...

Г О П А К

Український народний танець, який любили виконувати воїни-козакки, від чого і походить його назва...

К О З А Ч О К

Старовинний французький танець, дуже галантний, поважний, тридольний...

М Е Н У Е Т

Український народний танець, виконавці якого відтворюють зимову картину із снігом та вітром...

М Е Т Е Л И Ц Я

УРОК 7

Тема: Марш.

Вхід до класу під «Запорозький марш» Є. Адамцевича. Через бесіду про цю музику вчитель приходиться до теми уроку.

Вправа «Ідемо до школи» (з «Музичної зарядки») знову стає чотиридольною, відтворюючи метр маршової музики:

МАШИНІСТ

ТУК, ТУК, ТУК, ТУК
ТІ-КІ, ТУК, ТУК, ТУК
ТІ-КІ, ТІ-КІ, ТУК, ТУК
ТУ - УК, ТУ - УК

Бесіда про маршовість українських народних пісень та життєвих обставин їх виникнення.

Учитель: Серед різноманітних видів українських народних пісень є пісні, що народились в середовищі захисників та визволителів України - козаків, стрільців. Їх пісні допомагали підняти бойовий дух воїна, настроїти його на перемогу. А якого ж настрою, характеру повинні бути ці пісні?

Вчитель може записати слова-характеристики характеру музики на дошці, запропонувати учням вибрати вірні: *гордовитий, печальний, піднесений, життєрадісний, величний, ласкавий, бадьорий, ніжний, мужній, бойовий.*

Учні: Гордовитого, піднесеного, мужнього, бойового...

Учитель: Так, козацька пісня має ознаки маршовості: чотиридольність, бойовий, піднесений характер музики. А які козацькі пісні вам відомі? (*Відповіді*).

Конкурс: впізнати серед українських народних пісень маршову пісню. Вчитель виконує різні народні пісні: «Засвіт встали козаченьки», «Подольночка», «Ой на горі та й жінці жнуть», «Ой ходить сон коло вікон», «Іхав козак на війноньку»...

Розучування пісні «Школяр» муз.Ф.Колесси, сл.Б. Лепкого: вивчення тексту, ритмізація слів у супроводі крокування.

Під пахвою буквар. -Хто іде? -Наш школяр!
У руці олівець, наш школяр молодець.
Тихо в школі сидів, що питали - умів.
І писав і числив, гарно вірш говорив.
Тому певний такий наш школярчик малий.
Знає, неня за то приголубить його.

Повторення «Пісеньки доле!» (1 чверть, долі також «виконують» марш).

УРОК 8

Тема: Марш.

Вхід до класу під «Футбольний марш» М.Блантера. Бесіда про почуту музику.

Учитель: Ми продовжуємо розмову про марші. Навіщо потрібні марші?

Учні: Марші супроводжують крокування, частіше групи людей.

Учитель: Кого, наприклад?

Учні: Козаки йдуть в похід, солдати шикуються на військовому параді, команди футболістів крокують на поле для гри...

Учитель: Так, є різні марші. Але їх музика має щось спільне. Яка ж музика маршів?

Учні: Чітка, бадьора, під неї легко крокувати. В такті чотири доли.

Бесіда та слухання маршу

Учитель: Сьогодні ми познайомимося з композитором, який багато музики написав для дітей - Петро Ілліч Чайковський (*показати портрет*). Уявіть, що перед вами дерев'яні солдатиків. Що вони роблять під музику? (*Слухання «Маршу дерев'яних солдатиків» [47, 19]*).

Учні: Солдатики марширують, крокують...

Учитель: Така музика, під яку марширують, називається...

Учні: Марш.

Учитель: А твір, який написав для дітей П.Чайковський, називається «Марш дерев'яних солдатиків». Уявимо себе такими солдатиками (*діти встають*), які крокують під цю музику (*рухи під музику*).

Розучування мелодії та виконання пісні «Школяр» Ф.Колесси з крокуванням.

Ритмізація лічилки:

Раз, два, три, чотири,
Мене грамоти учили:

І читати, і писати, і на конику скакати.

Учитель читає в ритмі лічилку, робить паузи після раз та два, учні записують (*викладають картками-тактами*) ритм:

Мелодична імпровізація лічилки на 4 звуках - до, ре, мі, фа.

УРОК 9

Тема: Три типи музики - пісня, танець, марш.

Бесіда за темою

Учитель: В цій чверті ми ознайомились з трьома типами (*китами*) музики - піснею, танцем та маршем. Які українські народні пісні ви знаєте?

46

Учні: Колискові, жартівливі, колядки, щедрівки, веснянки... Виконання «Ой ходить сон коло вікон», «Вийди, вийди, сонечко», «Подоланочка» (*розігрування*).

Учні: Про маму, про школу, про весну, про котика-воркотика...

Учитель: Які пісні про школу ви знаєте? (*Відповіді*).

Виконання пісень «Урок» Т.Попатенко (*інсценізація*) та «Школяр» Ф.Колесси (*з крокуванням*), поспівки-абетки.

Учитель: Які танці ви знаєте?

Учні: Менует, гопак, аркан, вальс, метелиця, козачок...

Учитель: Які з перелічених танців складені українським народом?

Учні: Гопак, козачок, метелиця, аркан.

Виконання рухів під гопак.

Учитель: Які композитори писали танці?

Учні: Й. Бах написав менует, П. Чайковський - вальс.

Музування під менует Й. Баха.

Ритмізація слів «Сонечко, зіроньки, ти - моє сонечко...», мелодична імпровізація в тридольному розмірі та тричастинній формі.

Учитель: З якими маршами ми ознайомились на уроках музики?

Учні: Слухали «Футбольний марш», «Запорозький марш», «Марш дерев'яних солдатиків».

Виконання рухів під «Марш дерев'яних солдатиків» П. Чайковського.

IV ЧВЕРТЬ

УРОК 1

Тема: Пісня, танець, марш зустрічаються разом.

Бесіда за темою уроку

Учитель: Людина постійно зустрічає в житті три типи музики - пісню, танець, марш. Вони породжені самою людиною, вони постійно їй потрібні. І буває так, що вони поєднуються між собою. Пригадайте «Подоланочку». Які типи музики поєдналися в «Подоланочці»?

Учні: Пісня та танець (*хоровод*).

Учитель: Послухайте новий музичний твір і скажіть, що поєдналось в ньому? (*Слухання «Гоп, мої гречаники»*).

Учні: Пісня та танець.

Учитель: Який танець?

Учні: Може, гопак...

Учитель: Чому ви так вирішили?

Учні: Тому, що використовується оклик «гоп».

Повторне слухання «Гоп, гоп, мої гречаники» з танцювальними рухами та виділенням ударними інструментами характерних окликів «гоп».

47

«Веселий музикант» А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної [30,33] - розучування на слух: слухання, визначення типу музики, головних героїв пісні, настрою музики; читання в ритмі першого куплету, заучування його напам'ять; пофразне вивчення мелодії вокалізом, з текстом.

УРОК 2

Тема: Пісня зустрічається з танцем.

Визначення типів музики: «Як діждемо літа», «Ой лопнув обруч» [46,6] (у виконанні вчителя). Учні мають прийти до висновку про взаємопроникнення пісень та танців. Під час повторного слухання пропонуємо рухи до пісень-танців: нахили корпусу, притупи, ковирялочки...

Учні можуть пригадати «зустрічі» пісні та танцю, назвати музичні приклади (*Веснянка-хоровод «Подоляночка»...*).

Ритмізація та вивчення тексту української народної пісні «Ми кривого танцю йдемо» [46,58].

«Веселий музикант» - повторення мелодії, слів першого куплету; вивчення слів другого та третього куплетів; визначення відмінностей в характері виконання кожного куплету (*поєднання рис пісенності, танцювальності, маршовості*); виконання усієї пісні без супроводу, виконання з супроводом.

УРОК 3

Тема: Пісня зустрічається з танцем.

«Ми кривого танцю йдемо» - вивчення мелодії.

«Веселий музикант» - виконання з рухами (*імітація гри на музичних інструментах - скрипці, балалайці, барабані*).

Ритмізація забавлянки, музикування:

Учитель: Пригадайте забавлянки про веселі ладусі, про сороку-ворону, які нерідко співались. А послухайте ось таку забаву (*вчитель читає*):

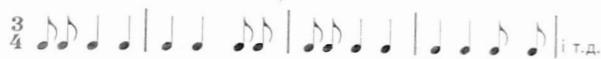
Дівка гарна ткала,
Заробила кусок сала.
- Де ж те сало?
- Мишка з'їла.

(Учитель пропонує дітям самим поставити наступне питання забавлянки)

- Де ж та мишка?
- В нірку побігла.
- Де ж та нірка?
- Кури загребли.

- Де ж ті кури?
- В ліс повтікали.
- Де ж той ліс?
- Сокирка зрубала.
- Де ж та сокирка?
- В морі потала.
- Де ж те море?
- Квітками заросло.
- Де ж ті квітки?
- Дівчата порвали.
- Де ж ті дівчата?
- Заміж повтікали.

Спробуємо ще раз «забавитись», але використаємо плескання ритму (*виконання разом з вчителем діалогом з проплескуванням кожного складу*):

Дівка гар-на тка-ла, заро-би-ла ку-сок са-ла. -Де ж те

Учитель: А тепер додамо ритмічний супровід (*в тридольному розмірі одна група вистукує першу долю, інша - другу та третю*).

Можна задати звуки для мелодичної імпровізації голосом чи на елементарних музичних інструментах. Таким чином забавлянка «зустрінься» з піснею і танцем (*вальсом*).

УРОК 4

Тема: Пісня зустрічається з маршем.

Слухання сучасної пісні «Запорозькі козаки» (*з репертуару Н. Яремчука*) у виконанні вчителя. Завдання до слухання: який тип музики - пісня, танець чи марш. Після аргументів на користь пісні та маршу вчитель робить висновок про взаємопроникнення пісні та маршу.

«Ми кривого танцю йдемо» - виконання з танцем.

Розучування тексту пісні «Три матері» (*муз. О. Гумінської, слова з «Музичного букварика» Р. Дверія*); бесіда про значення в житті кожного українця трьох матерів - рідної няньки, України та Божої Матері; вивчення слів усіх куплетів, виразне читання.

Є у кожної дитини матінка єдина.
Та, що любить нас і дбає, розуму навчає (2).
Є у кожної дитини, навіть сиротини,
Наша мати солов'їна - рідна Україна (2).
І у кожному серденьку є і буде жити
Божа Мати - наша нянька, Мати всього світу (2).

Забавлянка «Дівка гарна ткала» - ритмізація та музикування в чотиридольному метрі («зустріч» з маршем).

Дів-ка гар-на тка-ла, заробила ку-сок са-ла

-Де ж те са-ло? -Миш-ка з'ї-ла.

Виконання забавлянки з крокуванням.

УРОК 5

Тема: Танець зустрічається з маршем.

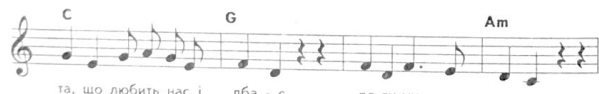
Слухання «Танцю з кубками» з балету «Лебедине озеро» П. Чайковського. Після з'ясування маршовості та танцювальності в даному творі можна запропонувати повторне слухання твору з крокуванням (руками чи ногами) в крайніх частинах та танцювальними рухами (головою, долонями, руками...) в середній частині.

«А вже красне сонечко» виконання з рухами.

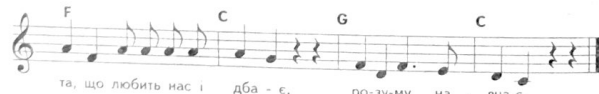
«Три матері» - розучування мелодії: визначення кількості фраз, їх повторності, руху мелодії в кожній фразі; пофразне виконання мелодії вокалізом; виконання з текстом.

Є у кожно-ї ди - ти - ни ма-тітка є - ди - на.

та, що любить нас і дба - є, ро-зу-му на - вча - є.

та, що любить нас і дба - є, ро-зу-му на - вча - є.

Домашнє завдання: підбір репродукцій чи виготовлення малюнків до пісні «Три матері», підготувати пісню про маму.

УРОК 6

Тема: Пісня для мамі.

Перевірка домашнього завдання та виконання пісні «Три матері».

Конкурс «Вгадай мелодію» на знання музики поза уроком в школі. Завдання: вгадати пісню про маму. Вчитель грає чи виконує вокалізом мелодії пісень.

Конкурс на краще виконання пісні про маму.

Ритмізація та драматизація вірша-гри «Пішла мама на базар» (обираються дійові особи: каченята, гусенята, козенята, останні діляться на три групи).

1 група: Пішла мама на базар та й купила гусочку.

А в гусочки довгі крила, а гусочка біла-біла.

Гусята: Га-га-га!

2 група: Пішла мама на базар та й купила качечку.

А в качечки чорна спинка, до пір'їночки пір'їнка.

Каченята: Кря-кря-кря!

3 група: Пішла мама на базар та й купила кізочку.

А в кізоньки круті ріжки, а в кізоньки тонкі ніжки.

Козенята: Ме-ме-ме!

Всі разом: Стало в нашому дворі галасливо, весело.

Чути в нашому дворі зранку і до вечора:

Гусята: Га-га-га!

Каченята: Кря-кря-кря!

Козенята: Ме-ме-ме!

УРОК 7

Тема: Друзі музики.

Тип уроку: підсумковий урок (урок-конкурс).

Завдання:

навчальні: підбити підсумок за темами року, прийти до висновку, що за один рік можна стати справжніми друзями музики, перевірити знання учнями основних музичних жанрів - пісні, танцю, маршу, жанрів української народної пісні, танцю, перевірити знання учнями понять: тривалості звуків, звукоряд, назви звуків.

розвиваючі: перевірка музичної пам'яті дітей, рівня розвитку ритмічного та звуковисотного чуття;

виховні: виховувати інтерес та любов до музики.

ТЗН: програвач (магнітофон).

Наочні посібники: збірники пісень, портрети композиторів, твори яких звучали в першому класі, дитячі малюнки до музики.

ХІД УРОКУ

1. Вхід до класу під мелодію пісні «Школяр» Ф.Колесси.

2. Музичне вітання. Музична зарядка.

3. Аргументація теми та завдань уроку.

Учитель: Діти! Зовсім недавно ми почали мандрівку у дивний світ під назвою МУЗИКА! На уроках музики в нас з'явилися нові друзі: музичні звуки, пісні, танці, марші, композитори...

Ось вже останній урок музики в першому класі. Давайте назвемо його «Друзі музики» (учитель записує тему уроку) і подивимось, хто став справжнім другом музики!

Для цього ми проведемо змагання між двома командами в класі (можливо, двома першими класами). Вчитель ділить клас на команди і пропонує дати їм музичні назви (ритм, мелодія, коліскова, жартівлива, гопак, вальс, марш, менует, музиканти, слухачі...). Дошка ділиться навпіл для запису результатів після кожного конкурсу.

4. Конкурси.

Отже, КОНКУРС ПЕРШИЙ!

Завдання: виконання ритмічної вправи «Їдемо до школи» для першої команди - тридольність, для другої - дводольність. Оцінюється точність виконання ритмічних малюнків, злагодженість дій машиніста та пасажирів. Оцінювання.

КОНКУРС ДРУГИЙ

Завдання: колективне чи індивідуальне виконання віршів у супроводі ПСТ (плескання, стукання, тупання). Оцінюється ритмічність виконання вірша, оригінальність супроводу, кількість виконаних творів. Оцінювання.

КОНКУРС ТРЕТІЙ

Завдання: колективне виконання поспівки за драбинкою (сходами), один учень показує звуки біля дошки. Вчитель може дати завдання на кількість цих звуків (наприклад, одна команда - звуки мі-фа-соль, друга - до-ре-мі), а також настроїти кожну команду на перший звук. Оцінюється злагодженість показу та співу, чистота інтонування. Оцінювання.

КОНКУРС ЧЕТВЕРТИЙ

Завдання: впізнати тип музики, назвати твір та автора. Оцінюється правильність та повнота відповідей. Звучать: Запорозький марш, Гопак, Метелиця, «Дощик» В.Косенка, Коліскова Я.Степового, «Марш дерев'яних солдатиків», «Танець з кубками» П.Чайковського, «Політ джмеля» М. Римського-Корсакова...

КОНКУРС П'ЯТИЙ

Учитель: Найдревніша, найкрасивіша та вічна музика - НАРОДНА! Кожен народ має її. В нас є українська народна музика! Завдання: назвати музичні твори, які створив український народ. Визначається кількість вірних назв, які назвала кожна команда.

КОНКУРС ШОСТИЙ

Учитель: А тепер ми згадаємо тих, хто творить музику - КОМПОЗИТОРІВ!

Завдання: за портретом впізнати композитора, назвати його твори. Визначається кількість вірних назв, які дала кожна команда. Вчитель показує портрети Я. Степового (Коліскова), В. Косенка («Дощик»), Й. Баха (Менует), П. Чайковського («Марш дерев'яних солдатиків»), «Танець феї Драже»), М. Мусоргського («Балет курчат, які ще не вилупились»)...

КОНКУРС СЬОМИЙ

Завдання: вгадай мелодію пісні, яку вчили в першому класі, та сольної чи колективно виконай. Оцінюється правильність відтворення мелодії, виразність виконання. Звучать: «Ой минула вже зима», «А вже красне сонечко», «Тихий сон по горах ходить», «Вийди, вийди, сонечко», «Подольночка», «Три матері», «А Б В», «Ой, заграли комарі», «Поїзд», «Пісенька долей», «Луна», «Пограємо в луно»... Можна запропонувати інсценізацію вивчених пісень.

Підрахунок балів, які набрала кожна команда, підбиття підсумків конкурсів (хто відзначився індивідуально, хто колективно).

5. Висновки.

Учитель: Наш останній урок в першому класі показав, що ви стали справжніми друзями музики! Ви навчилися бути виконавцями та слухачами, ви присвятили музиці навіть свої малюнки, якими сьогодні прикрашений наш клас (наша дошка)! Мені хочеться окремо назвати тих учнів, які були особливо уважними та відданими друзями музики (вчитель називає, відзначає листівками, книжечками...). Я думаю, що ваша подорож в країну музики буде продовжуватись і влітку. До нових зустрічей, музико!

Література

1. Абдуллин Э. Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе: Пособие для учителя. - М.: Просвещение, 1983. - 111с.
2. Амльська Р. Музичні інструменти-іграшки. -К.: Муз.Україна, 1986 -26с.
3. Вейс П. О методике ритмического воспитания в 1 классе общеобразовательной школы // Вопросы методики музыкального воспитания детей. - М.: Музыка, 1975. - С.3-49.
4. Верховинець В. М. Весняночка: Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів. - К.: Муз. Україна, 1979. - 339с.
5. Вишнякова Н. Специфіка засвоєння музичних знань молодшими школярами в процесі творчої діяльності // Музика в школі. Вип.10. - К.: Муз. Україна, 1982. - С.24-29.
6. Вовк М. Розвиток самостійної музичної діяльності молодших школярів // Музика в школі. Вип.8. - К.: Муз. Україна, 1982. - С.11-16.
7. Вовк М. Етапність у музично-ритмічному розвитку учнів 1-3 класів // Музика в школі. Вип. 9. - К.: Муз. Україна, 1983. - С.10-16.
8. Гладкая С. О формировании певческих навыков на уроках музыки в начальных классах (Параметры и критерии оценки) // Музыкальное воспитание в школе. Вып.14. - М.: Музыка, 1979. - С.24-31.
9. Грицюк Н., Зінкевич О., Майбурова К., Шурова Н. Слухання музики в 1-3 класах: Метод. посібник. - К.: Муз. Україна, 1980. - 51с.
10. Гродзенская Н. Л. Подготовка к пению по нотам (из опыта работы) // Музыкальное воспитание в школе. Вып.10. - М.: Музыка, 1975. - С.95-104.
11. Давыдова М. Некоторые приемы работы с шестилетками // Искусство в школе. - 1993. - №1. - С.39-43.
12. Дмитриева Л. Развитие у первоклассников чувства формы в процессе элементарного музицирования // Музыкальное воспитание в школе. Вып.14. - М.: Музыка, 1979. - С.5-11.
13. Дверій Р. Є. Музика. 1-2 клас. Книга для дітей. - Львів: ВНТЛ, 1997. - 72с.
14. Дябло Т. В. Шестилітки на уроках музики // Початкова школа.- 1988, - №2. - С.45-47.
15. Жофчак З. З досвіду викладання музики у початкових класах загальноосвітньої школи методом ладової сольмізації // Музика в школі. Вип. 3. - К.: Муз. Україна, 1976. - С.48-64.
16. Жофчак З. Імпровізація на уроках музики в загальноосвітній школі // Музика в школі. Вип.10. - К.: Муз. Україна, 1984. - С.30-32.
17. Кабалевський Д. Б. Про трьох китів та про інші цікаві речі: Науково-художня книжка. Вид. 2-ге. - К.: Веселка, 1980. - 167с.
18. Колесса Ф. Шкільний співаник. - К.:Муз.Україна, 1991. - 224с.
19. Куришев Є. В., Куришева Л. К. Теорія та практика музично-естетичного виховання за системою К.Орфа : Навч. посібник. - К.: ІСДО, 1994. - Ч.І. - 72с.; Ч.ІІ. - 118с.
20. Леонтович М. Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України. - К.: Муз. Україна, 1989. - 134с.
21. Лисенко М. В. Молодіці: Збірка танків та веснянок: Збірка народних пісень у хоровому викладі. - К.: Муз. Україна, 1990. - 143с.
22. Лобова О. В. Здрастуй, музико!: Підручник-зошит з музики. Ч.1. - Суми: Слобожанщина, 1997. - 84с.
23. Лобова О. В. Світ чарівних звуків: Підручник-зошит з музики. Ч.2. Суми: Слобожанщина, 1997. - 96с.
24. Морозова З. Формування музичних потреб у молодших школярів (1-й клас) // Музика в школі. Вип.10. - К.: Муз. Україна, 1984. - С.33-35.
25. Огороднов Д. Е. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. - К.: Муз. Україна, 1989. - 165с.
26. Островський В. М., Сидір М. В. Вчимося музики. 1 клас: Зошит для практичних занять. - Тернопіль: Богдан, 1997. - 64с.
27. Пев І., Кристева С. Болгарський метод «Столиця» Бориса Тричкова (Спів у першому класі) // Музика в школі. Вип.5-К.: Муз.Україна, 1979. - С.72-77.
28. Перший крок у світ музики. Б-ка вчителя початкових класів. Вип. 2. - К., 1996.-32с.
29. Печерська Е. П. Казкові сюжети на уроках музики // Почат.школа. - 1994. - N 8. - С.32-36.
30. Пісні для учнів 1-2 класів загальноосвітньої школи / Упор.Л.Греков. - К.: Муз. Україна, 1986. - 208с.
31. Равнінов О. Г. Виховання інтонаційно злагодженого співу в учнів 1-го класу загальноосвітньої школи // Музика в школі. Вип.3. - К.: Муз. Україна, 1976. - С.22-47.
32. Рагозіна В. В. Особливості використання творчих форм роботи на уроках музики у початкових класах // Художня освіта і проблеми виховання молоді. - К.: ІЗМН, 1997. - С.93-107.
33. Ригина Г. Вокальная импровизация в первом классе // Музыкальное воспитание в школе. Вып.13.-М.: Музыка, 1978.-С.82-91.
34. Ригина Г. О некоторых вопросах обучения младших школьников музыкальной грамоте // Музыкальное воспитание в школе. Вып.8.-М.: Музыка, 1972. - С.77-86.
35. Ригина Г. Развитие у первоклассников ладовых звуковысотных представлений // Вопросы методики музыкального воспитания детей. -М.: Музыка, 1975.-С.50-70.
36. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі: Навчально-метод. посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2000. - 216с.
37. Сліпш Е. Відносна сольмізація у загальноосвітній школі (з переходом до абсолютної) // Музика в школі. Вип. 2. -К.: Муз. Україна, 1974. - С.33-50.
38. Слухання музики в дитячому садку. Вип.1. / Упоряд. В.Кукловська, С.Шоломович. - К.: Муз. Україна, 1984. - 56с.
39. Смага А.С. До, ре, мі...: Сольфеджіо у віршах і малюнках для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Частина І. - К.: Муз. Україна, 1977. - 126с.
40. Степовий Я. С. Проліски: Збірка пісень для дітей. - К.: Муз. Україна, 1983. - 112с.
41. Сургаутайте В. Использование музыкальных инструментов на уроках (1-3 кл.) // Музыкальное воспитание в школе. Вып.7. -М.: Музыка, 1971. - С.3-16.
42. Тарасов Г. Психологические особенности музыкального обучения младших школьников // Музыка в школе. - 1983. - №2. - С.14-18.
43. Трофимчук О. І. На шляху до музикування (За системою К. Орфа). - Рівне: РДК, 1993. - 31с.
44. Трофимчук О. І. Школа колективного музикування. - Рівне: РДК, 1993. - 31с.
45. Хльбникова Л.О. Уроки музики у шестирічних учнів // Початкова школа. - 1988. - №9 - С.18-25.
46. Хрестоматія з музики для учнів загальноосвітньої школи.1 клас./ Упоряд. З. Т. Бервецький. - К.: Муз. Україна, 1991. - 128с.
47. Хрестоматія з слухання музики. 1-3 класи. (З додатком)./Ред.-упоряд. К. Майбурова. - К.: Муз. Україна, 1980. - 208с.

Зміст

<i>Передмова .....</i>	<i>3</i>
<i>Завдання першого класу .....</i>	<i>5</i>
<i>Розвиток ритмічного чуття .....</i>	<i>6</i>
<i>Розвиток звуковисотного та ладового чуття .....</i>	<i>8</i>
<i>Розвиток вокально-хорових навичок.....</i>	<i>9</i>
<i>Розвиток навичок сприймання музики.....</i>	<i>10</i>
<i>Про структуру уроку .....</i>	<i>11</i>
<i>Поурочні методичні розробки .....</i>	<i>12</i>
<i>I чверть .....</i>	<i>12</i>
<i>II чверть.....</i>	<i>26</i>
<i>III чверть.....</i>	<i>34</i>
<i>IV чверть.....</i>	<i>37</i>
<i>Література .....</i>	<i>54</i>

Коректор *Дейнека Л. Г.*

Комп'ютерна верстка *Загайної І. М.*

Віддруковано в ТОВ фірмі «Юлат», 2001, тираж 500 прим.
м. Рівне, вул. 16 Липня, 6-А. тел.: 22-99-27.